

סדר הלימוד ליום ד טבת [יום 93 בשנה]

ס"א תוספתא

ויסע מלאך האלהים וגו'. [משנה] טרם (שנשקע) שנמצא אור טהור, ולא מאירים, האבנים הנקובות היו סתומות. שלש רוחות שכלולות בשלש היו שקועות, ומים סתומים תחת הנקבים בשבעים ושתיים אותיות חזרו למקומם אותם אבנים (דורות).

אחר שבעים ושתיים דרגות, וכן שלש פעמים, התבקעו ונגקבו האבנים תחת צרור שהיה חקוק, והתכנסו הדרגות ונעשו כנוס אחד. (נחלק ונעשו כנוס אחד).

אחר כך התחלקו ונעשו שתי דרגות, חצי מים קפאו, וחצי שקעו. אלה עלו ואלה ירדו. מכאן התחיל העולם להתחלק.

צרור אחר (אחד) יש למעלה [למעלה], והוא חקוק בשבעים ושתיים חותמות של חותמת תקיפה, ובהם שקועים גלי הים. כשנוסעים, נחלקים לארבע זוויות. מחצית אחת עולה, ומחצית שניה יורדת. מחצית אחת לצד צפון, ומחצית אחת לצד דרום. כשמתחברים כאחד, גחלים שלוהטים קימים בלהט שנינות החרב המתהפכת.

עמוד אחד נעוץ בתוך הים, דרגה ששלוחה של שר עליון עולה באותו עמוד למעלה מעלה, נתקן (מסתכל) למרחוק על קיטור האניות ששטות בים. מי ראה איזה גלים שעולים ויורדים והרוח נושבת בהם, ודגי הים מושכים את כל האניות הללו לכל צדדי העולם.

אותה דרגה, כשיורדת מההוא, עומדים אלה מימינו ואלה משמאלו. היה שב וישוב במקומו כמלך בכסאו, אותה דרגה שכששט הים לארבעה צדדי העולם, יוצאת עמו, בו חוזרת, והוא שב בקיום המלך.

ואז יוצאים הכרוזים: מי מבעלי העינים יזקף אותם למעלה למעלה. בעלי הכנפים יעמדו בקיומם. בעלי הפנים מכסים אותם, עד שנוסע במסעותיו. ואז ויסע מלאך האלהים.

רבי חייא פתח, (משלי לא) היתה כפאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. היתה כפאניות סוחר - זו כנסת ישראל. ממרחק תביא לחמה, כמו שנאמר (ישעיה ל) הנה שם ה' בא ממרחק. תביא לחמה - בדרגה אחת ששורה עליה, ובה נמשכו כל הנחלים והמעיינות הללו שהולכים לים, כמו שנאמר (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל הים וגו'. **אף** מקום שהנחלים הלכים. אף על גב שכל הנחלים נמשכים לאותה דרגה, ואותה דרגה מורידה (מושכת) אותו לאותו ים - אל תאמר, שהרי הריק אותם, ולא שורים בו אחרים, ולא שופעים בו כבתחלה, חזר ואמר אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים. אלא מקום אותה דרגה שהנחלים הולכים פעם אחת, שם הם שבים ללכת - שם הם שבים מאותו מקום עליון, ולא פוסקים לעולמים, וכלם מתכנסים לאותו מקום. ולמה? ללכת. ללכת לאותו מקום של הים, כמו שנאמר. מה שם אותה הדרגה? נקראת צדיק.

רבי יהודה אמר, כתוב (תהלים קד) שם אניות יהלכון לוייתן זה יצרת לשחק בו. שם אניות יהלכון - באותו הים שהולכים ושטים עד שבאים להתחבר באותה דרגה, אז כתוב לוייתן זה יצרת לשחק בו. **רבי יצחק אמר**, למעלה למעלה יותר, יש זוג אחר ששורה בחביבות ולא נפרד לעולמים. אמר רבי יהודה, מי זוכה לאותו זוג? אמר לו, מי שיש לו חלק לעולם הבא. דוקא בעולם הבא. **אמר לו**, והרי מכאן למדנו, שכתוב לוייתן זה יצרת לשחק בו, משמע שאמר זה, וזה וזאת הם ידועים. אמר רבי אבא, שניכם יפה אמרתם, וזה של רבי יהודה דוקא יפה, והכל עתיד הקדוש ברוך הוא להתענג בהם לצדיקים. זהו שכתוב (ישעיה נח) אז תתענג על ה'.

אמר רבי אבא, כמה אלפים וכמה רבבות של מחנות קדושים יש לקדוש ברוך הוא: בעלי פנים עליונים, בעלי עינים, בעלי כלי זין, בעלי היללה, בעלי היבבה, בעלי רחמים, בעלי דין, ומעל כלם הפקיד את הגבירה לשמש בהיכל שלפניו.

בנגד אלה יש לגבירה מחנות מזינים. בששים (בששה) פנים נמצאים מחנות מזינים, וכלם חגורי חרב עומדים סביבה. כמה יוצאים וכמה נכנסים. בשש כנפים טסים את כל העולם. לפני כל אחד ואחד גחלי אש בוער. לבושו אש לוהט. בגבו חרב שנונה לוהטת בכל

העולם לשמור לפניה. זהו שכתוב (בראשית ג) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים.

מה זה דרך עץ החיים? זוהי הגבירה הגדולה, שהיא דרך לאותו עץ גדול חזק, עץ החיים, שכתוב (שיר ג) הנה מטתו של שלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל. ישראל שלמעלה, כלם אחזי חרב.

בשנוסעת הגבירה, כלם נוסעים עמה, זהו שכתוב ויסע מלאך האלהים. וכי מלאך האלהים הוא נקרא? אמר רבי אבא, כן. בא ראה, כך אמר רבי שמעון, התקין הקדוש ברוך הוא לפניו היכל קדוש, היכל עליון [קדוש], קריה קדושה, קריה עליונה, שנקראת ירושלים עיר הקדש. מי שנכנס למלך – לא נכנס אלא מאותה קריה קדושה, נוטל דרך למלך, שהדרך מתקנת מכאן.

זהו שכתוב (תהלים קיח) זה השער לה צדיקים יבאו בו. כל שליחות שרוצה המלך, יוצאת מבית הגבירה. וכל שליחות מלמטה למלך, (שרוצה המלך) נכנסת קדם לבית הגבירה, ומשם למלך. נמצא שהגבירה היא השליחה של הכל, מלמעלה למטה, ומלמטה למעלה. ועל זה היא שליחה של הכל. זהו שכתוב ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל – ישראל שלמעלה. מלאך האלהים – זהו שכתוב בו וה' הלך לפניו וגו'. וזה ללכת יומם ולילה, כמו שבארנו.

וכי כבוד המלך הוא שהגבירה תלך, והיא תערוך קרב, והיא הולכת כשליח? אלא למלך שהזדוג בגבירה עליונה. ראה המלך את כבודה על כל שאר גבירות העולם, ואמר: כלם נחשבות לפילגשים (לחפה) כנגד הגבירה הזו שלי, היא עולה על כלן, מה אעשה לה? אלא כל הבית שלי יהיה בידיה. הוציא המלך כרוז: מכאן כל דברי המלך ימסרו בידי הגבירה. מה עשה? הפקיד המלך בידיה כל כלי זינו, כל אותם בעלי עורכי קרבות, וכל אותם אבנים יקרות של המלך וכל גנזי המלך. אמר: מכאן, כל מי שיצטרף לדבר עמי, לא יוכל לדבר עמי עד שיודיע לגבירה.

כך הקדוש ברוך הוא, מרב חביבותו ואהבתו לכנסת ישראל הפקיד הכל ברשותה. אמר: כל השאר לא נחשבים כלום לפניה. אמר: ששים המה מלכות וגו', אחת היא יונתי תמתי. מה אעשה לה? אלא הרי כל ביתי בידיה. הוציא המלך כרוז: מכאן והלאה כל דברי המלך ימסרו בידי הגבירה. הפקיד בידיה כל כלי זינו, רמחים,

סיפים, קשתות, חצים וחרבות, בליסטראות, מושלים, עצים, אבנים, וכל אותם בעלי (פלי) עריכת קרב (לוחמים). זהו שכתוב הנה מטתו של שלמה ששים גברים וגו', כלם אחזי חרב מלמדי וגו'.

אמר המלך, מכאן והלאה הקרב שלי נמסר בידך, כלי הזין שלי, בעלי עריכת קרב בידך. מכאן והלאה את תהיי שומרת שלי. זהו שכתוב (תהלים קכא) שומר ישראל. מכאן והלאה, כל מי שצריך אותי, לא יכול לדבר עמי עד שמודיע לגבירה. זהו שכתוב (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש. שליח המלך בכל, כמו שבארנו. נמצא שהכל בידיה, וזהו כבוד הגבירה. זהו שכתוב ויסע מלאך האלהים וגו', כמו שנאמר.

ויילך מאחריהם. מה הטעם מאחריהם? כדי שימצאו לפניה (אצלה) בעלי עריכת הקרב, בעלי בליסטראות, בעלי רמחים וחרבות, ונתגלים לפניה, שהרי היו באים מחנות אחרים לערך קרב בישראל מלמעלה, ועל כן וילך מאחריהם.

ושנינו, שבאותה שעה בא שליט הממנה על המצרים, וכנס שש מאות [רכבות] מרכבות מקטרגים, ועל כל מרכבה ומרכבה שש מאות שליטים ממנים קטגורים. זהו שכתוב ויקח שש מאות רכב בחור וגו'. וכי שש מאות רכב בחור לא היו רכבי מצרים? מה הטעם וכל רכב מצרים? אלא כף שנינו, היה סמא"ל מלוה לו שש מאות מרכבות של מקטרגים לסייע לו. זהו שכתוב ויקח שש מאות רכב בחור.

מתי השלים הקדוש ברוך הוא לסמא"ל? בקרב עם סיסרא, שעקר הקדוש ברוך הוא את כל אותן מרכבות, ונמסרו בידי הגבירה. זהו שכתוב (שופטים ה) נחל קישון גרפם נחל קדומים וגו'. ולעתיד לבא כלם ימסרו. זהו שכתוב (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'. ועל זה וילך מאחריהם, שעתידה השכינה בסוף הימים לעקר אותם מן העולם.

ויסע עמוד הענן מפניהם, מי זה עמוד הענן? רבי יוסי אמר, זהו הענן שנראה תמיד עם השכינה, וזהו הענן שנכנס משה לתוכו. רבי אבא אמר, כתוב וה' הלך לפניהם יומם. אלא סיוע של הצדיק הוא, ופרישה של הרשם שלו, ועל זה הלך הענן הזה יומם,

וְכָתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסִדוֹ. וּמִצַּד שֶׁל חֲסִ"ד בָּא הָעֵנָן הַזֶּה, וְזֶה נִקְרָא חֲסֵד, וְעֵנָן אַחַר הוֹלֵךְ בְּלִילָהּ, וְנִקְרָא עֲמוּד אֵשׁ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, עֲמוּד הָעֵנָן יוֹמָם – זֶה אֲבָרָהָם. וְעֲמוּד הָאֵשׁ לֵילָה – זֶה יִצְחָק. וּשְׁנֵיהֶם נִמְצְאוּ בְּשִׁכְיִנָּה. וּמֵה שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא, כִּף הוּא וְדָאֵי, שְׁעַל יְדֵי זוּ (שְׁבִזוּ) הַדְרָגָה נִמְצְאוּ.

וְזֶה וַיִּסַּע מִלֶּאֶף הָאֱלֹהִים הַהֵלֶךְ לִפְנֵי מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם. וַיִּסַּע – שְׁנִסַּע מִצַּד שֶׁל חֲסִ"ד, וְנִדְבַק בְּצַד הַגְּבוּרָה, מִשּׁוּם שֶׁהָרִי הִגִּיעַ הַזְּמַן לְהִתְלַבֵּשׁ בְּדִין.

בֵּא רָאָה, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִשְׁלְמָה הַלְּבָנָה מֵהַכֵּל, וַיִּרְשָׁה שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם שְׁמוֹת קְדוּשִׁים בְּשִׁלְשָׁה צְדָדִים. צַד אֶחָד הִתְלַבֵּשׁ בְּעֻטְרַת הַחֲסֵד הָעֲלִיּוֹן בְּשְׁבָעִים חֻקִּיקוֹת שֶׁל אֹר שֶׁל הָאֲבָא הָעֲלִיּוֹן שְׁמַאִיר לָהּ.

הַצַּד הַשְּׁנַיִ הִתְלַבֵּשׁ בְּרַמְחֵי הַגְּבוּרָה, בְּשָׁשִׁים מְכוֹת אֵשׁ, וְעִשְׂרָה שְׁלָה שִׁירָדוּ מִצַּד הָאֲמָא הָעֲלִיּוֹנָה בְּמִנְהֵגִים חֻקוֹקִים.

צַד שְׁלִישִׁי הִתְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשֵׁי אַרְגָּמָן שְׁלוּבֵשׁ הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, שְׁנִקְרָאִים תְּפָאֲרֵת, שִׁירֵשׁ הַבֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּשְׁבָעִים עֻטְרוֹת עֲלִיוֹנוֹת מִצַּד שֶׁל הָאֵב וְהָאֵם, וְהוּא כּוֹלֵל אֶת הַצַּד הַזֶּה וְהַצַּד הַזֶּה.

(וּשְׁתֵּי עֻטְרוֹת מִצַּד שֶׁל אֲבָא וְאֲמָא, וְהֵם שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם שְׁמוֹת.) וּשְׁנַיִנוּ, מִצַּד הַחֲסִ"ד שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם עֲדִים. מִצַּד הַגְּבוּרָה שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם סוּפְרִים. מִצַּד הַתְּפָאֲרַת שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם גּוֹנִים לְהַתְּפָאֵר.

וּבְמִקּוֹם זֶה נִחְקַק אֶחָד בְּאֶחָד, וְהַתְּעֵלָה הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, סוּד הַמְרַכְבָּה, וְכֵאן נִחְקְקוּ הָאֲבוֹת לְהַתְּחַבֵּר בְּאֶחָד, וְהוּא הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ חֻקוֹק בְּאוֹתֵיּוֹתָיו.

צִרְוּף הָאוֹתֵיּוֹת הַלָּלוּ, אוֹתֵיּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת, רְשׁוּמוֹת כְּסָדְרִים בְּסֻדְר יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתֵיּוֹת הֵרֵאשׁוֹנוֹת נִמְצְאוּ בְּחֲסִ"ד, לְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּסֻדְר מִתְקָן.

אוֹתֵיּוֹת שְׁנֵיּוֹת רְשׁוּמוֹת בְּגִלְגּוּל לְמִפְרָע, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתֵיּוֹת הַשְּׁנֵיּוֹת נִמְצְאוּ בְּגְבוּרָה (מְגְבוּרָה), לְגִלּוֹת דִּינִים וּמִינִים שְׁבָאִים מִצַּד הַשְּׁמָאל.

אוֹתֵיּוֹת שְׁלִישִׁיּוֹת הֵן אוֹתֵיּוֹת רְשׁוּמוֹת, לְהֵרֵאוֹת גּוֹנִים, לְהַתְּעַטֵּר בְּמֶלֶךְ הַקְּדוֹשׁ. וְהַכֵּל מִתְחַבְּרִים וְנִקְשָׁרִים בּוֹ, וְהוּא מִתְעַטֵּר

בְּעִטְרוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְרוּשָׁם אֶת הַצַּד הַזֶּה וְאֶת הַצַּד הַזֶּה, כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּכָל.

כָּאֵן נִרְשָׁם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ חֲקוּק בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תְּבוֹת שֶׁמִּתְעַטְרוֹת בְּאֲבוֹת, הַמְּרַכְּבָה הַקָּדוּשָׁה הָעֲלִיּוֹנָה. וְאִם תֹּאמַר, מֶה הַטַּעַם אֵינָן כְּתוּבוֹת הָאוֹתִיּוֹת הַשְּׁלִישִׁיּוֹת הַלְלוּ, מֵהֶם בְּסֵדֶר יִשְׂרָאֵל כְּסֵדֶר, וּמֵהֶם לְמִפְרָע, לִישְׂרָאֵל אֶת הַצַּד הַזֶּה וְאֶת הַצַּד הַזֶּה, שֶׁהָרִי שְׁנִינִי, אֵתָה כּוֹנֵנָת מִיִּשְׂרָאֵל – הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה מִיִּשְׂרָאֵל לְשָׁנֵי הַצְּדָדִים, וְכָתוּב (שְׁמוֹת כו) וְהִבְרִיחַ הַתִּיכּוֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים וְגו', זֶה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, זֶה יִעֲקֹב. וְהַכֹּל אֶחָד.

אֵלֵּא, לְמֶלֶךְ שֶׁהוּא שָׁלֵם מֵהַכֹּל, דַּעְתּוֹ שְׁלֵמָה מֵהַכֹּל, מֶה דֶּרֶךְ אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ? פָּנָיו מְאִירוֹת תָּמִיד כְּשֶׁמֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם. וְכִשְׁדָּן, הוּא דָן לְטוֹב וְדָן לְרַע, וְעַל זֶה צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ. מִי שֶׁהוּא טָפֵשׁ, רוֹאֵה אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ מְאִירוֹת וּמְחִיכּוֹת וְלֹא נִשְׁמָר מִמֶּנּוּ. וּמִי שֶׁהוּא חָכֵם, אֵף עַל גַּב שֶׁהוּא רוֹאֵה שֶׁפְּנֵי הַמֶּלֶךְ מְאִירִים, אָמַר: הַמֶּלֶךְ וּדְאִי הוּא שָׁלֵם, שָׁלֵם מֵהַכֹּל, שָׁלֵם בְּדַעְתּוֹ, אֲנִי רוֹאֵה שְׁבָאוֹתוֹ הָאוֹר יוֹשֵׁב בְּדִין וְנִתְכַסֶּה, אֵף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִרְאָה, שְׂאֵם לֹא כָף, לֹא הִזִּיהַ מֶלֶךְ שָׁלֵם, וְלִכֵּן צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר.

כִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁלֵם תָּמִיד בְּגוֹן זֶה וּבְגוֹן זֶה, אֲבָל לֹא נִרְאָה, אֲלֹא בְּפָנִים מְאִירוֹת. וְלִכֵּן אוֹתָם רְשָׁעִים הַטַּפְּשִׁים לֹא נִשְׁמָרִים מִמֶּנּוּ. אוֹתָם חֲכָמִים צְדִיקִים אוֹמְרִים: מֶלֶךְ שָׁלֵם הוּא. אֵף עַל פִּי שֶׁפָּנָיו נִרְאִים מְאִירוֹת, הַדִּין מְכֻסֶּה בְּתוֹכוֹ, וְלִכֵּן צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאֵן (מִלֵּאכִי ג) אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי. לֹא דִלְגַתִּי לְמָקוֹם אַחֵר, בִּי נִכְלָל הַכֹּל. שְׁנֵי הַגְּוִנִים הִלְלוּ נִכְלָלוּ בִּי. מִשּׁוּם כִּי הַכֹּל נִרְאָה בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְאֵף עַל גַּב שֶׁהָאוֹתִיּוֹת אַחֲזוֹזוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, הֵן כְּתוּבוֹת כְּסֵדֶרֶן.

וַיִּפְעַ מִלֵּאךְ הָאֱלֹהִים הִהֲלֵךְ לְפָנָי מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֲנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם. עַד כָּאֵן צַד אֶחָד, חֲסֵד לְאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲלַעְזָר בְּנִי, בֵּא רְאֵה הַסּוּד הַזֶּה. כְּשֶׁהֲעֵתִיק הַקָּדוֹשׁ מְאִיר לְמֶלֶךְ, מְאִיר לוֹ (מִעֲטָר אוֹתוֹ וּמוֹרִישׁ לוֹ בְּכִתְרִים וְכו') וּמִעֲטָר אוֹתוֹ בְּכִתְרִים קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים. כְּשֶׁמְגִיעִים אֵלָיו, מִתְעַטְרִים הָאֲבוֹת. וּבְשִׁעָה שֶׁהָאֲבוֹת מִתְעַטְרִים, אֵז הוּא שְׁלֵמוֹת הַכֹּל, אֵז

הגבירה נוסעת במסעיה [באותה] (בשלטון בנה) שלמות של האבות.
 וכשמתעטרת מכלם, אז מתברכת, ורשות של הכל בידיה.

וקתום בו כמו זה השם הקדוש תקוק באותיות רשומות במרכבה
 הקדושה העליונה, עטור האבות.

אמר רבי ייסא, מצאנו בסוד זה בתקיעת השופר (של רב בבבל) של רב
 המנונא סבא שלש ובכן ובכן ובכן, כנגד שלש אלה, וכך
 הסדר. אמר רבי יוסי, הכל נכלל בשם (שליח) הקדוש הזה ומסתים בו,
 נמצא ששלמות המרכבה הקדושה יש בו.

אמר רבי שמעון, זהו השם הקדוש, עטור של האבות שמתעטרים
 בחקיקותיהם בחבור כאחד. שלמות המרכבה הקדושה.
 ונכלל בארבעים ושמונה תבות, שהוא שלמות הכל ועקר השרשים.
בא ראה, גוף העץ – אג"י, אל"ף נו"ן יו"ד. ראש של כל ענפי העץ
 – וה"ו. והרי התעוררו החברים, כלל של ענפים ונוף ושרש
 בארבעים ושמונה תבות. והרי נרשם בשלשה עולמות עליונים
 ובשלשה עולמות תחתונים.

כנגדו – קדוש קדוש קדוש ה' צבאות. קדוש למעלה, קדוש
 באמצע, קדוש למטה. קדוש חסד, קדוש גבורה, קדוש
 תפארת. וכלם נחקקו בשבעים ושנים, כמו שנאמר. ברוך הוא, ברוך
 שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.

אמר רבי יצחק, בשעה שהיו ישראל שרויים על הים, ראו כמה
 אוכלוסים, כמה חילות, וכמה מחנות מלמעלה ומלמטה,
 וכלם בכנוס על ישראל. התחילו בתפלה מתוך צרתם.

באותה השעה ראו ישראל צרות מכל הצדדים: הים בגליו שעולים
 לפניהם. מאחוריהם כל אותם אוכלוסים, כל אותם מחנות
 מצרים. מעליהם כמה קטגורים. התחילו צווחים לקדוש ברוך הוא.
אז כתוב, ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי. ושנינו בספרא
 דצניעותא, אלי דוקא, הכל תלוי בעתיק. באותה השעה נגלה
 העתיק הקדוש, ונמצא רצון בכל העולמות העליונים, ואז האור של
 הכל האיר.

אמר רבי יצחק, אז, כשהכל מאיר כאחד, ועשה הים מנהגים
 עליונים, ונמסרו בידו עליונים ותחתונים. ולכן קשה לפני

הקדוש ברוך הוא הכל כמו קריעת ים סוף. והכל כך פרשונה. מה הטעם? משום שקריעת ים סוף תלויה בעתיק.

אמר רבי שמעון, יש אילת אחת ברקיע, והקדוש ברוך הוא עושה הרבה בשבילה. בשעה שהיא צוחת, הקדוש ברוך הוא שומע את הצרה שלה ומקבל קולה, וכשהעולם צריך לרחמים, היא נותנת קולות, והקדוש ברוך הוא שומע את קולה, ואז חס על העולם. זהו שכתוב (תהלים מב) כִּאֵיל תִּעְרַג עַל אֲפִיקֵי מַיִם.

וכשרוצה להוליד, היא נסתרת מכל הצדדים, ואז באה ושמה ראשה בין ברקיע, וצוחת ומרימה קולות, והקדוש ברוך הוא חס עליה, ומזמן כנגדה אותה נחש אחד, ונושף בערותה, ופותח אותה וקורע לה אותו מקום, ומולידה מיד. אמר רבי שמעון, בדבר הזה אל תשאל ואל תנסה את ה', וכך דוקא.

ויזשע ה' ביום ההוא את ישראל וגו', וירא ישראל את מצרים מת. אותו שליט ממנה על המצרים הראה להם הקדוש ברוך הוא שמעביר אותו בנהר דינור, שהיה בשפת הים הגדול. מת, מה הטעם מת? כמו שבארנוהו, שהעבירו אותו משלטונו.

וירא ישראל את היד הגדלה וגו'. רבי חייא אמר, כאן השתלמה היד וכל האצבעות, ונשתלמה היד, שנכללה בו בימין. שפך שנינו, הכל נכלל בימין ותלוי בימין, זהו שכתוב ימינך ה' נאדרתי בכח ימינך ה' תרעץ אויב.

ואמר רבי יצחק, לא מצאתי מי חזק לבו לפני הקדוש ברוך הוא כמו פרעה. אמר רבי יוסי, סיחון ועוג גם כך. אמר לו, לא כך! הם התחזקו כנגד ישראל, אבל לגבי הקדוש ברוך הוא לא כמו שפרעה חזק את רוחו כנגדו, והיה רואה כל יום את הגבורות שלו ולא היה שב.

אמר רבי יהודה אמר רבי יצחק, פרעה היה חכם מכל מכשפיו ובכל אותם הכתרים, ובכל אותן הידיעות הסתפל. ובכל הצד שלהם לא ראה את גאלת ישראל, ולא היה תולה באחד מהם. ועוד, שהרי בכלם קשרו קשר על ישראל, ופרעה לא סבר שיש קשר אמונה אחר ששולט על הכל, ולכן היה מחזק את לבו.

רבי אבא אמר, רק השם הזה חזק את לב פרעה. שכשהיה משה אומר כה אמר ה' – הדבר הזה ממש חזק את לבו. זהו שכתוב

ויחזק ה' את לב פרעה. שהרי בכל החכמה שלו לא נמצא שהשם הזה שולט בארץ. ועל זה אמר, מי ה' ? ואחר כך אמר, ה' הצדיק. אמר רבי יוסי, אחר כך אמר (שמות י) חטאתי לה'. אותו פה שאמר זה - אמר זה.

רבי חזקיה פתח ואמר, (איוב ט) אחת היא על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה. פסוק זה התבאר בסוד החכמה. אחת היא, מה זה אחת היא ? זהו שכתוב (שיר ה) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. ובזה הקדוש ברוך הוא דן דיניו למטה, ודן דיניו למעלה בכל.

וכש הקדוש ברוך הוא מעורר דיניו, הוא דן את דיניו בכתר הזה, ואז כתוב תם ורשע הוא מכלה. משום שאותם הצדיקים נתפסים בחטאי הרשעים, שכתוב ויאמר ה' למלאך המשחית בעם רב וגו'. ועל זה אמר [ר' יוסי] איוב את הדבר הזה, [אמר] ולא פרש את הדבר, ופרשה - טל הרב. רבי ייסא אמר, אחת היא - זו כנסת ישראל בגלות מצרים, שבשכילה הרג הקדוש ברוך הוא במצרים ועשה בהם נקמות. זהו שכתוב תם ורשע הוא מכלה.

רבי חייא אמר, איוב לא נלקה, אלא בזמן שיצאו ישראל ממצרים. אמר איוב, אם כך, כל הפנים שוים, תם ורשע הוא מכלה. פרעה החזיק בישראל ואמר (שמות ה) מי ה' אשר אשמע בקלו, ואני לא החזקתי בהם ולא עשיתי דבר - תם ורשע הוא מכלה !? זהו שכתוב (שם ט) הירא את דבר ה' מעבדי פרעה, זה איוב.

רבי יהודה אמר, אותם אבני ברד שהיו יורדים, התעכבו על ידי משה, ואחר כך עשו נקמות בימות יהושע, ולעתיד לבא עתידים לרדת אותם שנשארו על אדום ובנותיה. אמר רבי יוסי, זהו שכתוב (מיכה ז) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

דבר אחר וירא ישראל את היד הגדלה וגו' - פסוק זה אין ראשו סופו, ואין סופו ראשו. בתחלה וירא ישראל, ואחר כך ויראו העם את ה'. אלא אמר רבי יהודה, אותו זקן שירד עם בניו לגלות וסבל עליו את הגלות והכניס את בניו לגלות, הוא ראה ממש את כל אותן נקמות וגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים. זהו שכתוב וירא ישראל ממש.

וְאָמַר רבי יהודה, העלה הקדוש ברוך הוא את אותו זקן ואמר לו, קום תראה את בניך יוצאים מתוך עם חזק. קום תראה את הגבורות שעשיתי בשביל בניך במצרים.

וְהִינּוּ מה שאמר רבי ייסא, בשעה שנסעו ישראל לרדת לגלות מצרים, פחד ואימה חזקה נפלו עליו. אמר הקדוש ברוך הוא ליעקב, למה אתה פוחד? (בראשית מו) אל תירא מרדה מצרימה. ממה שכתוב אל תירא, משמע שפחד היה פוחד.

אָמַר לו, כי לגוי גדול אשימך שם. אמר לו, אני פוחד שיכלו בני. אמר לו, אנכי ארד עמך מצרימה. אמר לו, עוד אני פוחד – שלא אזכה להקבר בין אבותי ולא אראה את גאלת בני והגבורות שתעשה להם. אמר לו, ואנכי אעלה גם עלה. אעלה – להקבר בקברי אבותיך. גם עלה – לראות את גאלת בניך והגבורות שאעשה להם. **וְאוֹתוֹ** יום שיצאו ישראל ממצרים, העלה הקדוש ברוך הוא את יעקב ואמר לו, קום תראה בגאלת בניך, שכמה חילות וגבורות עשיתי להם. ויעקב היה שם וראה את הכל. זהו שכתוב וירא ישראל את היד הגדלה.

רַבִּי יצחק אמר, מכאן, (דברים ד) ויוצאך בפניו בכחו הגדל ממצרים. מה זה בפניו? בפניו זה יעקב, שהכניס לשם את כלם. רבי חזקיה אמר, ויוצאך בפניו – בפניו זה אברהם, שכתוב (בראשית יז) ויפל אברהם על פניו.

בֵּא ראה, אברהם אמר, הלבן מאה שנה יולד וגו'. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך, אתה תראה כמה אוכלוסים וכמה חילות שיצאו ממך. בשעה שיצאו ישראל ממצרים, כל אותם שבטים, כל אותם רבבות, העלה הקדוש ברוך הוא את אברהם וראה אותם. זהו שכתוב ויוצאך בפניו. רבי אבא אמר, כל האבות הזדמנו לשם בכל אותה הגאלה. זהו שכתוב ויוצאך בפניו. מה זה בפניו? אלו האבות. **רַבִּי** אלעזר אמר, ויוצאך בפניו – זה יעקב. בכחו – זה יצחק. הגדל – זה אברהם. אמר רבי שמעון, וכן בשביל האבות מזדמנת תמיד גאלה לישראל, שכתוב (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר. האבות מילא, אבל מה זה והארץ אזכר? אלא להכליל עמם את דוד המלך, שהוא מרכבה עם האבות, והם מעוררים תמיד גאלה לישראל.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם. וְכִי עֲכָשׁוּ עָשָׂה, וְהָרִי מִקִּדְּם לְכֵן זֶה נַעֲשֶׂה? מַה זֶה אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה'? אֵלָּא יָד לֹא נִקְרְאת פְּחוֹת מַחְמַשׁ אֲצַבְעוֹת. הַגְּדֹלָה – שְׁכָלֵי־לַיִם בָּהּ חֲמִשׁ אֲצַבְעוֹת אַחֲרוֹת, וְאִזּוּ נִקְרְאִים גְּדוּלָּה. וְכָל אֲצַבַּע וְאֲצַבַּע עוֹלָה לְחֶשְׁבוֹן גְּדוּלָּה, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה בָּהֶם (כַּעֲת נִסִּים) נִסִּים וְגִבּוּרוֹת, וּבָזֶה נַעֲקְרוּ כָּל הַדְּרָגוֹת מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוּתָם.

מִכָּאֵן לְמַדְנּוּ זֶה, שֶׁבְּחֲמֵשׁ הָאֲצַבְעוֹת הֶרְאִישׁוֹנוֹת כְּתוּב וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעֲזָה. כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁלְמוּ אוֹתָן חֲמֵשׁ, שׁוּב לֹא הָיָה דְבַר בְּרִשׁוֹת פְּרַעֲזָה, וְאִזּוּ כְּתוּב וַיִּחְזַק ה' אֶת לֵב פְּרַעֲזָה.

וַיַּעַל זֶה וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגו', וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ. וְכִי עַד עֲכָשׁוּ לֹא הֵאֱמִינוּ בָּהּ, וְהָרִי כְּתוּב (שְׁמוֹת ד) וַיֵּאֱמֵן הָעַם וַיִּשְׁמְעוּ וְגו'? וְהָרִי רָאוּ כָּל אוֹתָם גִּבּוּרוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם. אֵלָּא מַה זֶה וַיֵּאֱמִינוּ? אוֹתוֹ הַדְּבַר שֶׁאָמַר, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעַם אֵל תִּירְאוּ הַתִּיַצְבוּ וּרְאוּ וְגו'.

רַבִּי יִיסָא שָׁאל וְאָמַר, כְּתוּב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת, וְכְתוּב לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עַד עוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, רָאוּ אוֹתָם מֵתִים. אָמַר לוֹ, אִם כְּתוּב לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם חַיִּים – הֵייתִי אוֹמֵר כֶּן. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְבָּא, יָפָה שְׂאֵלָתָ.

אַתָּא בֵּא רְאֵה, כְּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, וְשִׁנִּינוּ – עוֹלָם לְמַעְלָה וְעוֹלָם לְמַטָּה. עוֹלָם שְׁלֹמַעְלָה – מִשָּׁם הִיא הֶרְאִישִׁית לְהַדְלִיק מִנּוֹרוֹת. הָעוֹלָם שְׁלֹמַטָּה – שָׁם הַסִּיּוּם, וְנִכְלָל מֵהַכֹּל. וּמֵעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֹמַטָּה מִתְעוֹרְרוֹת גִּבּוּרוֹת לְתַחְתּוֹנִים.

וּבְעוֹלָם זֶה עָשָׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתוֹת לְיִשְׂרָאֵל וְהֶרְחִישׁ לָהֶם נִסִּים, וְכִשְׁהַתְעוֹרֵר עוֹלָם זֶה לַעֲשׂוֹת לָהֶם נִסִּים, כָּל הַמִּצְרַיִם נִשְׁקָעוּ בֵּינָם עַל יְדֵי עוֹלָם זֶה, וְהֶתְרַחַשׁ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל נִסִּים בְּעוֹלָם זֶה. וְעַל זֶה כְּתוּב לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עַד עוֹלָם, עַד שִׁיתְעוֹרֵר אוֹתוֹ עוֹלָם וַיִּמְסְרוּ לְדִינּוֹ. וְכִיּוֹן שֶׁנִּמְסְרוּ לוֹ לְדוֹן, אִזּוּ כְּתוּב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׁפַת הַיָּם. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. עַד הָעוֹלָם דּוֹקָא. וְאִזּוּ כְּתוּב וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ.